

Tvangsmulkt for første gong

Statens helsetilsyn vedtok i september 2007 for første gong tvangsmulkt på grunn av manglande oppfølging etter pålegg om forsvarleg verksemd i helsetenesta. Vedtaket rettar seg mot Helse Vest regionalt helseføretak (RHF) som i over to år har late vere å følgje pålegg om å sørge for at akutt psykisk sjuke i Helse Bergen helseføretak (HF) får forsvarlege helsetenester.

I tillegg til å sørge for at befolkninga i regionen får tilbod om spesialisthelseteneste, har det regionale helseføretaket også ansvaret for å sjå til at helsetenestene som blir ytte, er fagleg forsvarlege. Saka er eit eksempel på at det har vore vanskeleg å få Helse Vest RHF til å ta dette ansvaret alvorleg.

Pålegget blei gitt for vedvarande overbelegg og korridorpasientar ved psykiatriske akuttpostar og korttidsavdelingar i Helse Bergen HF. Helse Vest RHF følgde ikkje opp pålegget. Det er uforsvarleg å ha korridorpasientar i psykiatriske akuttpostar og korttidsavdelingar, og det kan få skadelege følgjer for pasientane.

«Sørge for»-ansvaret

Regionale helseføretak skal etter spesialisthelsetenestelova sørge for at befolkninga i helseregionen får tilbod om spesialisthelsetenester, og at helsetenesta som blir tilbydd eller ytt, er forsvarleg. Ansvaret inneber at RHF-et må ha ei overordna organisering og styring med helsetenestene for at dette skal skje. RHF-et må planleggje, gjennomføre, evaluere og korrigere verksemda si i tråd med dei krava som er stilte til det regionale helseføretaket.

«Sørge for»-ansvaret kan delast i fire:

Ansvar for planlegging

RHF-et må vurdere, analysere og planleggje korleis befolkninga i helseregionen skal få tilstrekkeleg og forsvarleg helseteneste. I dette ligg mellom anna at RHF-et kjenner reglane som gjeld for helsetenesta, har oversikt over behova for og tilboda om helseteneste, og har oversikt over dei områda der det er svikt eller fare for svikt. Når ein utarbeider planar, må ein analysere om det er risiko og sårbarheit knytt til at planane blir sette ut i livet. Ein må også planleggje korleis ein skal handtere faren for svikt, og korleis ein skal handtere svikt når ein gjennomfører planane.

Ansvar for å gjennomføre planar og tiltak

RHF-et har ansvaret for å gjennomføre eigne planar og tiltak som føresett og til fastsett tid, slik at helsetenestene som blir tilbydde og ytte, er forsvarlege.

Ansvar for evaluering

RHF-et må evaluere om planane og tiltaka blir følgde, kva effekt dei har, og om gjennomføringa har ført til fare for svikt, eller om ho har ført til svikt som må handterast for at føretaket skal kunne ha eit forsvarleg tenestetilbod. Dette inneber mellom anna at RHF-et på eige initiativ må hente inn styringsinformasjon.

Ansvar for korrigerering

RHF-et har ansvaret for å korrigere uforsvarlege forhold. Plikta til å reagere, korrigere og rette opp uforsvarlege forhold utgjer også kjernen i kravet om å vere forsvarleg. RHF-et må også sikre at dei korrigerande tiltaka har tilstrekkeleg effekt slik at dei uforsvarlege forholda opphøyrer, og at vidare korrigerande tiltak blir sette i verk dersom det er nødvendig.

Statens helsetilsyn fann at Helse Vest RHF ikkje skjøtta «sørge for»-ansvaret trass i at vi gav pålegg om dette 9. mars 2005. Samtidig som det framleis var gjennomgåande og vedvarande overbelegg og korridorpasientar ved psykiatriske akuttpostar og korttidsavdelingar i Helse Bergen HF, dokumenterte ikkje Helse Vest RHF at dei evaluerte planane sjølvstendig. I månadsrapportane som Helse Vest RHF var forplikta til å gi, kom det ikkje fram vurderingar av om tiltaka var gjennomførte, eller om desse hadde effekt. Helse Vest RHF kunne heller ikkje vise at dei hadde vurdert eller sett i verk korrigerande tiltak for å sørge for at helsetenesta blei forsvarleg.

Tvangsmulkt

Tvangsmulkt er eit tvangsmiddel som kan brukast for å tvinge gjennom eit pålegg. Dersom ein ikkje har oppfylt pålegget innan ei fastsett tid, må ein betale eit pengebeløp. Føremålet med tvangsmulkt er ikkje å straffe, men å tvinge adressaten til å innrette seg lovleg. Tvangsmulkt verkar etter føremålet dersom pålegget om å innrette seg lovleg blir følgt innan fristen, slik at det ikkje blir nødvendig å effektivere mulkta. Ein kan med andre ord unngå tvangsmulkt ved å følgje pålegga.

Litteratur:

Vedtak om tvangsmulkt som følge av manglende oppfyllelseavpålegg om å sørge for forsvarlig helseteneste – Helse Vest RHF. Brev fra Statens helsetilsyn til Helse Vest RHF 28. september 2007
www.helsetilsynet.no

Statens helsetilsyn kan etter spesialisthelsetenestelova i pålegg fastsetje tvangsmulkt for kvar dag, veke eller månad som går frå fristen er nådd, til pålegget er oppfylt. Tvangsmulkt kan også fastsetjast som eingangsmulkt.

I vedtaket vårt om tvangsmulkt til Helse Vest RHF blei fristen for å oppfylle pålegget sett til 1. oktober 2007. Vedtaket gjekk ut på at Helse Vest RHF må betale kr 600 000,- kvar månad dersom pålegget ikkje blir oppfylt innan fristen. Helse Vest RHF må både sørge for at det ikkje lenger er korridorpasientar i psykiatriske akuttpostar og korttidsavdelingar i Helse Bergen HF, og dokumentere at RHF-et skjøttar «sørge for»-ansvaret sitt.

Verkar det?

Somme hevdar at det å gi tvangsmulkt til ei helseteneste som allereie er ressursknapp, kan føre til at helsetenesta blir dårlegare. Det kan også hevdast at tvangsmulkt kan heve konfliktnivået og kome i vegen for rettleiing som helsetenesta kanskje har meir bruk for.

På den andre sida kan ein sjå tvangsmulkt som eit nødvendig tvangsmiddel for å sikre at befolkninga

får forsvarlege helsetenester. Tvangsmulkt kan berre nyttast i tilfelle der tilstanden er ulovleg og uforsvarleg og kan få skadelege følgjer for pasientane. Det vil i tillegg berre vere aktuelt å gjere vedtak om tvangsmulkt dersom helsetenesta ikkje rettar seg etter pålegg frå Statens helsetilsyn. Til slutt må ein sjå på det høvet som Statens helsetilsyn har til å gi tvangsmulkt, i samheng med høvet som andre kontrollorgan har til å bruke dette tvangsmiddelet. Verksemdene i helsevesenet må sjå det som like viktig å følgje helselovgivinga som å følgje dei krava som anna lovgiving stiller.

I skrivande stund vurderer Statens helsetilsyn om Helse Vest RHF har retta seg etter vedtaket om tvangsmulkt. Dette avgjer om ein skal effektuere tvangsmulka, eller om vedtaket skal opphøre. Helse Vest RHF har til no rapportert at det ikkje har vore korridorpasientar i psykiatriske akuttpostar/korttidsavdelingar i Helse Bergen HF etter fristen den 1. oktober 2007. Dersom Helse Vest RHF også dokumenterer at «sørge for»-ansvaret blir følgt, kan det sjå ut til at tvangsmiddelet tvangsmulkt faktisk verkar.